

Haast geboden bij energietransitie

De wereld stevent af op een enorm klimaatprobleem. Pensioenfondsen moeten snel hun beleggingsstrategie aanpassen, aldus **Arnold Tukker**.

Vorige week publiceerde De Nederlandsche Bank het rapport 'Tijd voor transitie – een verkenning van de overgang naar een klimaatneutrale economie'.

Het rapport is om meerdere redenen belangwekkend. Je ziet maar weinig dat een financiële toezichthouder zich vanuit een economisch perspectief uitspreekt over de noodzaak van een energietransitie. En voor het eerst zien we in Nederland een gezaghebbende analyse van de financiële risico's voor pensioenfondsen en banken als zij blijven investeren in de fossiele economie. Toch is Nederland hier laat mee. In Engeland publiceerde Carbon Tracker in 2011 al een vergelijkbare, waarschuwendende analyse.

Nog 12,5 jaar CO₂

Wat is er nu aan de hand? Ons huidige, op fossiele energie gebaseerde energiesysteem is gebouwd op enorme, kapitaalintensieve installaties met een lange levensduur. Denk aan raffinaderijen en elektriciteitscentrales die al snel 30 of 40 jaar meegaan. Daarnaast hangt de beurswaarde van bedrijven als Shell enorm af van hun bewezen voorraden aan fossiele energie.

Tegelijk leven we in een wereld die afstevent op een enorm klimaatprobleem. De temperatuurstijging sinds het pre-industriële tijdperk loopt nu al tegen de 1 °C, en als we niets doen, wordt dat veel meer. De grote klimaatconferentie in Parijs van december 2015 sprak af dat dit niet zo verder kon, en dat maatregelen nodig zijn om die temperatuurstijging tot onder de 2 °C, liefst 1,5 °C, te limiteren. Dat is een enorme opgave. De wereld stoot nu per jaar ruwweg 40 Gigaton CO₂ en vergelijkbare emis-

sies uit. Voor het 2 °C doel is er nog een emissiebudget van ruwweg 1000 Gigaton, of 25 jaar, beschikbaar. Voor de 1,5 °C is dat mogelijk maar 500 Gigaton. Dit zijn tijdshorizons die zeker pensioenfondsen in hun beleggingsstrategie mee moeten nemen.

Mijn bekende collega Paul Ekins van University College London schreef in 2015 in het gezaghebbende tijdschrift Nature dat van de bewezen reserves aan fossiele brandstof die Shell, BP, Gazprom en al die anderen op hun balans hebben staan, maar een fractie verstoekt mag worden om de 2 °C doelstelling te halen. Circa 30 procent van hun olie, 50 procent van hun gas, en 80 procent van hun kolen mag niet gebruikt worden. Geen leuk nieuws voor diegenen wiens pensioen van de beurskoers van deze bedrijven afhangt. En opnieuw: voor die 1,5 °C doelstelling moet veel meer olie en kolen in de grond blijven. We vergeten in dit soort sommetjes nog dat het armere deel van onze wereld een enorme hoeveelheid infrastructuur moet opbouwen voor een redelijke welvaart.

Het is hoog tijd dat investeerders goed kijken of investeringen in de fossiele economie nog lonen. De klimaatdoelstellingen, zoals afgesproken in Parijs, lijken alleen nog te realiseren door bestaande, fossiele infrastructuur versneld af te schrijven en een fors verminderde beurswaarde van grote spelers in de energie-infrastructuur voor lief te nemen.

Dan maar niet

Je kunt natuurlijk zeggen: dan maar geen klimaatbeleid, in het belang van de beurskoersen van fossiele bedrijven. Maar zelfs het DNB-rapport stelt dat dit een veel slechter alternatief is. Je wilt niet nadenken over wat dit betekent voor landbouwproductie en levensomstandigheden als de

gemiddelde temperatuur op aarde 4, 5 of meer graden stijgt. Dat geeft rampen met onvoorstelbare financiële en humane consequenties.

Meer in brede zin zet onze economie te veel in op het gebruik van eindige hulpbronnen. Als onze economie wereldwijd jaarlijks met 7 procent zou groeien – nog steeds normaal in China – is daarvoor, zonder vermindering van grondstofgebruik per euro, over ruim 100 jaar alle zonne-energie nodig die op aarde neerstraalt. Over zo'n 200 jaar is daarvoor al het water op deze planeet nodig en over 300 jaar een materiaalbehoefte die gelijk staat aan de hele aardkorst. Dit is onmogelijk. Tegelijk floreert ons huidige economische systeem alleen bij continue economische groei.

Zonder groei

De opgave lijkt dus belangrijk groter dan het DNB-rapport suggereert. Het gaat om meer dan die 5 tot 10 procent pensioenvermogen die vanuit een klimaatperspectief misschien verkeerd is belegd. Het gaat om investeringen in een economie die, om op lange termijn houdbaar te zijn, een omslag moet maken naar circulair gebruik van hulpbronnen, en koolstofneutrale energie. Die waarschijnlijk niet meer, zoals de afgelopen 100 jaar, permanent fors groeit.

Ik hoop dat mijn pensioenfonds dat door heeft, en zijn investeringsbeslissingen neemt vanuit een goed begrip van wat een op lange termijn houdbare economische structuur nodig heeft. En ik hoop dat DNB ook eens onderzoek gaat doen naar hoe ons pensioenstelsel, belastingstelsel, en onze werkgelegenheid moeten worden georganiseerd in een economie die – misschien in 2050, misschien pas tegen 2100 – net als in de Middeleeuwen of de Renaissance maar marginaal, of helemaal niet meer groeit.

2

Arnold Tukker
directeur Centrum voor
Milieuwetenschappen Leiden (CML),
Universiteit Leiden